

“Hands-On” या अरविंद गुप्ता यांच्या पुस्तकाचे परिक्षण
विदुला म्हैसकर
सकळ पुणे एन्.आय.ई. (डिसेंबर २००८)

लहान मुलं जगण्याचं बरच कौशल्य हे शिकवल्याविनाच शिकतात, किंबहुना ती स्वतःच्या प्रेरणेने शिकण्यासाठीच जन्माला येतात. विज्ञान हा खरतर मुलांच्या कुतुहलाचा विषय, पण बऱ्याच शाळकरी मुलांना वाटते की प्रयोगशाळेतील अगम्य उपकरणे वापरल्याशिवाय विज्ञान शिकताच येणार नाही, आणि मग ती नाऊमेद होतात. खरतर घरातल्या साध्या सोप्या वस्तू वापरूनही आपल्या आपण सुंदर खेळणी बनवत बनवत विज्ञानाशी गट्टी करता येते. हा विश्वास देत अरविंद गुप्तांचं विज्ञान प्रसारने प्रकाशित केलेलं “Hands-On” हे पुस्तक. हया पुस्तकाचा “करून पहा” हा सुंदर अनुवाद नीलांबरी जोशी यांनी केला आहे, आणि **मनोविकास** ने तो प्रकाशित केला आहे.

आपल्या हाताने, घरच्या घरी बनविता येणाऱ्या वस्तूंचे हे पुस्तक म्हणजे खजिनाच. अतिशय काटेकोरपणे आणि सोप्या भाषेत अरविंद गुप्तांनी प्रत्येक खेळणे बनविण्याची वा प्रयोग करण्याची कृती दिली आहे. त्याच्या जोडीला अविणाश देशपांडेनी सुंदर, रेखाचित्रे काढून पुस्तक उपयुक्त आणि वापरायला सोपे केले आहे. दृष्टि, स्पर्श, गंध, आवाज अशा सगळ्या संवेदनांची जाणीव पुस्तकातील activities नी होईल. वासाच्या डब्या, आई स्क्रिमच्या काड्यांचा रामपुरी चाकू, बियांचे प्राणी, स्लीपर चप्पलच्या किरणांच्या प्रतिकृती, स्ट्रॉची बासुरी, पानांचे प्राणी, पाण्याच्या थेंबाचा सूक्ष्मदर्शी, छत्रीचे तारांगण दोरीच्या कामती, आणि अगदी २२० व्होल्टची A/C मोटर सुध्दा हयात आहे. कागदांच्याही अनेक सोप्या activities आहेत, जसे वर्तमानपत्राच्या टोप्या, चौदा पानांचे न संपणारे पुस्तक, फुलपाखरू आणि बोलणारा बेडूक. गणिताच्याही अनेक गमतीजमती आहेत. कागदाच्या घड्यांतून भूमिती, घातांकांची मजा, क्रिप्टोग्रॅम, भौमितीक रांगोळ्या, अशा. खरतर हे पुस्तकच गुप्ताजींनी पी. के. श्रीनिवासन् आणि एम् प्रकाश हया अक्षरशः गणितासाठी जगणाऱ्या दोघांना समर्पित केले आहे.

हया पुस्तकाची अजून एक खासियत ही की मध्ये मध्ये शिक्षणशास्त्र, शांतता, पर्यावरण अशा अनेक विषयांवर काही मनोरंजक तर काही पार हृदयाला हात घालणाऱ्या कथा येतात. जशा झाडं लावणारा माणूस, फुलांचा वास आवडणारा फर्डिनांड नावाचा बैल, दयाळू झाड, दलाई लामांची कविता, हेलन केलरचे मनोगत आणि गांधीजीची शिकवण.

अरविंद गुप्तांची आणि नीलांबरी जोशींचीही भाषा मधुर आणि वाचकांशी मनःपूर्वक संवाद साधणारी. हे पुस्तक वापरण्याला कुठलीही वयोमर्यादा नाही आणि कुठल्याही आर्थिक क्षमतेची तर गरज नाहीच नाही.

मुलांच्या सृजनशीलतेला, कधी आव्हान देत तर कधी तिला बोट धरून पुढे नेत हसत खेळत विज्ञानाचे अद्भूत जग उलगडणारे पुस्तक आपल्या संग्रही असावेच. अरविंद गुप्तांची विज्ञान प्रयोगांची इतरही पुस्तके आपण अवश्य मिळवून वाचावीत. त्यांच्या आणि शिवाय इतरही सुंदर पुस्तकांची यादी (आणि पूर्ण पुस्तकेही) त्यांच्या arvindguptatoys.com ह्या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.

Hands-On: Rs. 55/-

करून पहा : Rs. 100/-